بسم الله الرحمن الرحیم

کارگاه کارآفرینی و تولید

رشته‌های ریاضی و فیزیک ـ علوم تجربی ـ ادبیات و علوم انسانی ـ علوم و معارف اسلامی

پایهٔ دهم

دورهٔ دوم متوسطه

۱۳۹۵

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نام کتاب: کارگاه کار آفرینی و تولید ـ پایهٔ دهم دورهٔ دوم متوسطه ـ ۱۱۰۲۲۴

پدیدآورنده: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: احمدرضا دوراندیش ،محمد کفاشان ، ابراهیم آزاد ، مهدی اسمعیلی ، سیدمحمود مشایخی، عزت‌اله خیراله، حسن شفیعی‌زاده، سیدمهرداد هاشمیان‌اصفهانی و بهنام نیک‌نژاد (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
محمدتقی‌طغرایی ، سید سعید میر واحدی، سمیه هاشمی، فرشته عزیزی‌ملک‌آبادی، بهنام نیک‌نژاد و امین حبیبی‌راد (اعضای گروه تألیف) ـ حسین داودی (ویراستار)

مدیریت آماده‌سازی هنری: اداره کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

شناسه افزوده آماده‌سازی: لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) ـ جواد صفری(مدیرهنری،طراح جلد) ـ شهرزاد قنبری(صفحه‌آرا) ـ مریم دهقان‌زاده، شکراله رفیعی، مریم جعفرعلیزاده، شهلا دالایی، سپیده ملک‌ایزدی، فاطمه رئیسیان فیروزآباد،حمید ثابت کلاچاهی (امور آماده‌سازی)

نشانی سازمان: تهران : خیابان ایرانشهر شمالی ـ ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن: ۹ـ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
وب‌گاه: www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران تهران: کیلومتر ۱۷ جادهٔ مخصوص کرج ـ خیابان ۶۱ (داروپخش) تلفن: ۵ـ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹ـ۳۷۵۱۵

چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اوّل ۱۳۹۵

شابک ۴ـ ۲۵۲۳ـ۰۵ـ۹۶۴ـ۹۷۸
ISBN: 978_964_05_2523_4

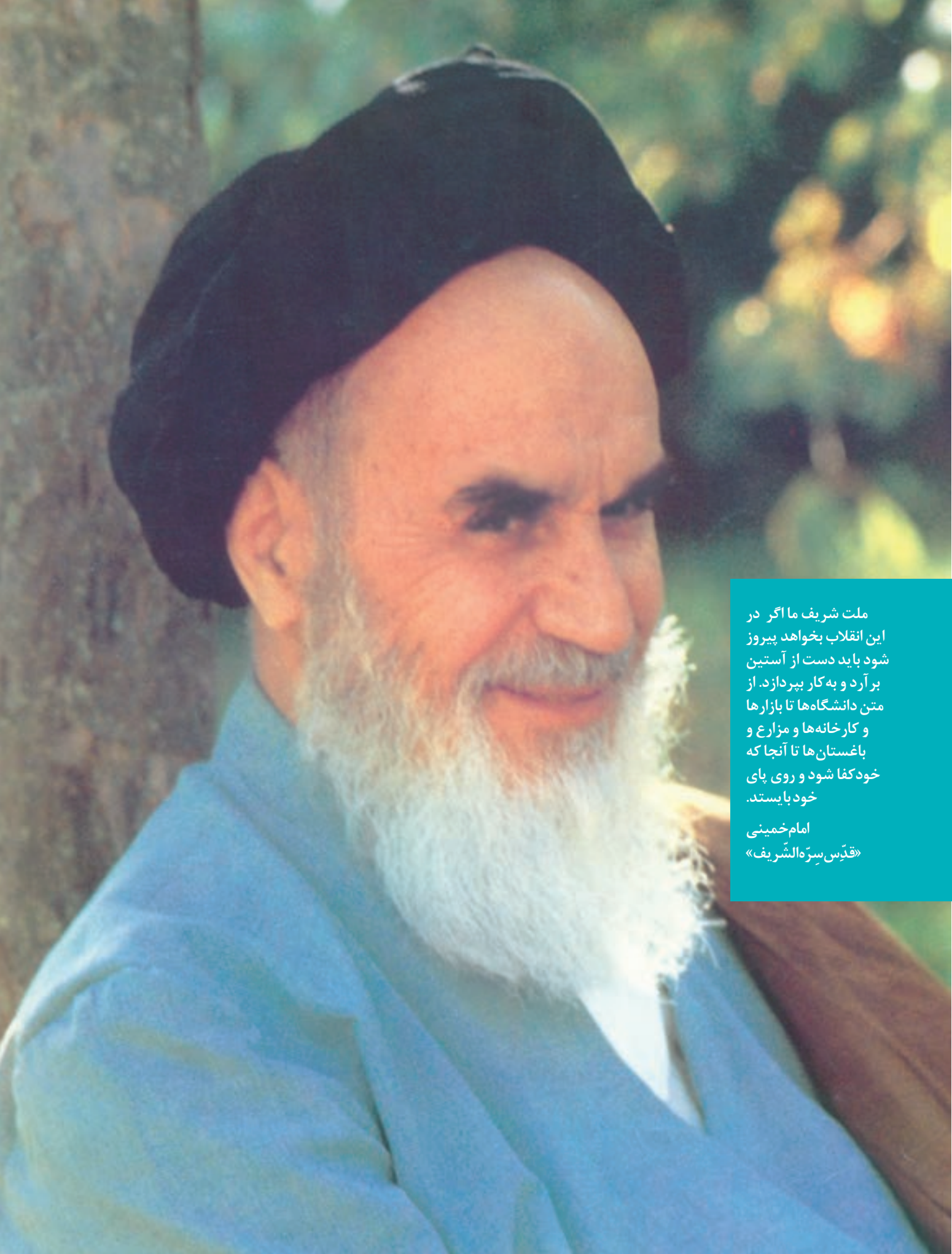

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به‌کار بپردازد. از متن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.

امام‌خمینی
«قدّس‌سِرّه‌الشّریف»

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به‌صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع، بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست

بخش ۱: تیم‌سازی	۱
بخش ۲: کار تیمی موفق	۵
بخش ۳: تقویت کار تیمی	۹
بخش ۴: حل مسئله	۱۳
بخش ۵: هدف‌گذاری و تصمیم‌گیری	۱۷
بخش ۶: خودشناسی	۲۱
بخش ۷: طراحی مسیر شغلی(قسمت اول): کارگاه توسعه شخصی	۲۷
بخش ۸: طراحی مسیر شغلی (قسمت دوم): شناسایی ارزش‌ها و نیازها	۳۱
بخش ۹: طراحی مسیر شغلی (قسمت سوم): شناسایی مهارت‌ها، استعدادها، علایق و جمع‌بندی	۳۵
بخش ۱۰: تفکر	۴۱
بخش ۱۱: تفکر خلّاق (واگرا)	۴۷
بخش ۱۲: توسعهٔ خلّاقیت فردی	۵۱
بخش ۱۳: توسعهٔ خلّاقیت تیمی	۵۵
بخش ۱۴: تشخیص فرصت، ایده‌پردازی و ارزیابی ایده	۵۹
بخش ۱۵: ایده‌یابی، ساختن ایده و الگوبرداری	۶۵
بخش ۱۶: نوآوری و تریز	۶۹
بخش ۱۷: سنجش کارآفرینی	۷۵

دبیران محترم، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظرهای اصلاحی خود را دربارهٔ مطالب این کتاب از طریق نامه به

نشانی تهران – صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۴۸۷۴ – گروه درسی مربوط و یا پیام نگار tvoccd@roshd.ir ارسال نمایند.

وب گاه : www.tvoccd.medu.ir

دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کار دانش

بخش ۱۸: تعیین نوع کسب و کار ۷۹
بخش ۱۹: مدل کسب و کار(قسمت یکم): مشتری‌شناسی ۸۱
بخش ۲۰: مدل کسب و کار(قسمت دوم): طراحی ارزش پیشنهادی ۸۵
بخش ۲۱: مدل کسب و کار(قسمت سوم): تعیین کانال توزیع ۸۹
بخش ۲۲: مدل کسب و کار(قسمت چهارم): ارتباط با مشتریان ۹۱
بخش ۲۳: مدل کسب و کار(قسمت پنجم): درآمدزایی ۹۳
بخش ۲۴: مدل کسب و کار(قسمت ششم): منبع یابی ۹۷
بخش ۲۵: مدل کسب و کار(قسمت هفتم): فعالیت‌های کلیدی ۹۹
بخش ۲۶: مدل کسب و کار(قسمت هشتم): شریک یابی ۱۰۱
بخش ۲۷: مدل کسب و کار(قسمت نهم): برآورد هزینه ۱۰۳
بخش ۲۸: طرح کسب و کار ۱۰۵
بخش ۲۹: نگارش طرح (قسمت یکم): معرفی کسب و کار، تهیهٔ برنامهٔ سر و سامان دادن نیروی انسانی ۱۰۹
بخش ۳۰: نگارش طرح(قسمت دوم): تهیهٔ برنامهٔ بازار و بازاریابی ۱۱۵
بخش ۳۱: نگارش طرح(قسمت سوم): تهیهٔ برنامهٔ تولید(ساخت کالا یا ارائهٔ خدمت) ۱۱۹
بخش ۳۲: نگارش طرح(قسمت چهارم): تهیهٔ برنامهٔ مالی و زمان‌بندی ۱۲۳
منابع ۱۲۸

سخنی با دانش‌آموزان گرامی

در دورهٔ دوم متوسطه، شما به سنی می‌رسید که می‌توانید علائق خویش را با انتخاب رشتهٔ تحصیلی، فعالیت‌های جانبی و شغل تا حد زیادی نشان دهید و درصورتی‌که دچار خطا شوید، تصحیح مسیر تحصیلی ـ حرفه‌ای برایتان امکان‌پذیر است.

یکی از مهم‌ترین و سرنوشت‌سازترین دوره‌های تحصیلی، که تقریباً آیندهٔ شما را تعیین می‌کند، همین دورهٔ دوم‌متوسطه است. شما می‌توانید بعد از پایان این دوره، به شرط پایبندی به علائق خویش و داشتن پشتکار، مهارت‌هایی از جنس تکوین شخصیت، بروز استعدادها، خودباوری و اعتماد به نفس را به‌دست آورید و در پی آن به راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک اقدام کنید و مستقل باشید. امروزه در برخی از کشورها این مهارت‌ها در قالب درس کارآفرینی در دورهٔ متوسطه ارائه می‌شود و این امکان برای ما نیز فراهم شده است. بنابراین، هم‌اکنون نیز می‌توانید در طول یک‌سال تحصیلی شایستگی‌های فردی، حرفه‌ای و فنی را به تدریج کسب کنید برای راه‌اندازی کسب و کار اقدام نمایید.

کتاب کـارگاه کارآفرینی و تولید برای اولین بار در کشور برای دانش‌آموزان شاخهٔ‌نظری در ادامهٔ درس‌های کار و فناوری به صورتی کاملاً کاربردی تألیف شده است. اساس محتوای این کتاب را فعالیت‌های تعیین شده تشکیل می‌دهند. فعالیت‌های پیش‌بینی شده در هر بخش از این کتاب به صورت عملکرد فردی یا تیمی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند، بدیهی است کلید موفقیت در اجرای دقیق آنها داشتن پشتکار و علاقه است.

در این کتاب شایستگی‌هایی از قبیل تیم‌سازی، کارتیمی، حل مسئله، هدف‌گذاری و تصمیم‌گیری را کسب خواهید کرد و در ادامه بـا خودشناسی و تـوسعهٔ شخصی، شناسایی ارزش‌ها و نیازها، مهارت‌ها، استعدادها و علایق خودتان به طراحـی مسیر شغلی خـود مـی‌پردازید. پس از آن بـا کسب شایستگی‌هـای تفکر خـلّاق، خـلّاقیت، فـرصت‌یابی، ایده‌پردازی وایده‌یابی، افرادی خلّاق، فرصت‌گرا، فعال و نوآور می‌شوید.در نهایت با کمک این شایستگی‌ها یک مدل کسب و کار ارائه می‌دهید و به نگارش طرح و برنامهٔ آن اقدام می‌کنید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

سخنی با دبیران ارجمند

درس کارگاه‌کارآفرینی و تولید، در ادامهٔ درس‌های کار و فناوری، برای دانش‌آموزانی که شاخهٔ نظری را انتخاب کرده‌اند تألیف شده است. در این کتاب هدف اصلی، آموزش آن دسته از مهارت‌هایی است که فرد را آماده می‌سازد تا به‌صورت تیمی یا انفرادی برای راه‌اندازی یک کسب و کار کوچک اقدام کند. مسیری که در این کتاب در نظر گرفته شده است ۳۲ گام دارد که به‌صورت اصولی دانش‌آموزان طی سال تحصیلی هر هفته در موقعیت یک گام مهارتی قرار می‌گیرند و بعد از آماده‌سازی خویش و کسب شایستگی، گام بعدی را برمی‌دارند. مسیر از دید برنامه‌ریزان به‌اندازهٔ کافی سخت و دشوار است، لذا عبور از آن بدون پشتکار، علاقه و تمرین مکرّر امکان‌پذیر نیست. بنابراین شما همکاران‌عزیز در همهٔ موقعیت‌های آماده‌سازی و حرکتی، همواره به‌عنوان راهبر کلاس و عامل حرکت، طوری برنامه‌ریزی کنید که همهٔ دانش‌آموزان در طیفی از شایستگی (درجاتی از موفقیت) تا موقعیت انتهایی همراه شما باشند.

سازماندهی محتوا، فعالیت محور است و دانش‌آموزان در فراز و فرودهای محتواییِ مسیر یادگیری حرکت می‌کنند. این مسیر شامل فعالیت‌های ساده تا پیچیده است. بسیاری از فعالیت‌ها در محیط یادگیری مدرسه‌ای و برخی از آنها در فضاهای بیرونی و به‌صورت کار در منزل انجام خواهد شد. به هر اندازه فضای یادگیری باز و چیدمان استقرار دانش‌آموزان با نوآوری همراه باشد و فضای یاددهی ـ یادگیری انعطاف‌پذیرتر گردد، سرعت تحقق اهداف توانمندسازی بیشتر خواهد بود.

تکالیف پایان هر بخش، عملکردی است و ناظر بر انجام دادن بسیاری از فعالیت‌ها توسط دانش‌آموزان به‌صورت تیمی یا انفرادی است. اما نکتهٔ قابل تأمل این است که در موقعیت‌های یادگیریِ متفاوتی که در دبیرستان‌های کشور وجود دارد، می‌توانید با نوآوری در تراز همین تکالیف عملکردی، تکالیف کاری دیگری تهیه کنید و به این مجموعه بیفزایید و برای هم‌افزایی با سایر همکاران و گسترش تجربه در سراسر کشور، آن را برای گروه کار و فناوری ارسال نمایید تا بر روی وب‌گاه این گروه بارگذاری شود.

برای راه اندازی کسب و کارهای کوچک لازم است دو اصل مد نظر قرار گیرد:

اصل اول، افزایش تجارب دیداری دانش‌آموزان از نحوهٔ عملکرد شاغلان در این کارهاست و پیچیدگی‌ها و موفقیت‌هایی که دارند، که تحت عنوان کَب (KAB)[1] نام‌گذاری شده است. بنابراین دعوت از صاحبان مشاغل موفق و بازدیدهای دوره‌ای از محل‌های کسب و کار، به این انباشت تجربه کمک می‌کند، که نباید از آن غفلت کرد، اصل دوم، تمرین برای روبه‌رو شدن با مخاطره است (موقعیت‌های تصمیم‌گیری)، که تحت عنوان خطر[2] نام‌گذاری شده است. کارآفرینان افرادی هستند، که آگاهانه خطر می‌کنند و در این میسر با خطرپذیری و برخورد با این موقعیت‌ها، شجاعت لازم را از طریق کسب مهارت به دست می‌آورند.

۱ـ Know About Business

۲ـ Risk

ارزشیابی در این درس در پایان هر بخش انجام می‌گیرد و تحت عنوان پوشهٔ عملکرد (کار پوشه) مورد استفاده قرار می‌گیرد.

روش‌های پیشنهادی در این درس ارزیابی کیفی عملکرد و پاسخ‌های دانش‌آموزان است. در این نظام نمره‌دهی، به‌منظور ارزیابی عملکرد، برای هر بخش، باید مراحل زیر را اجرا کنید.

۱ کیفیت را تعریف کنید؛

۲ معیارهای کیفیت را تعیین نمایید؛

۳ نحوهٔ نمره‌دهی را به معیارهای سنجش کیفیت در یک نظام چهارسطحی به ترتیب زیر اجرا کنید:

الف) نمرهٔ ۴ تسلط دارد؛

ب) نمرهٔ ۳ مهارت دارد؛

پ) نمرهٔ ۲ نیاز به کمک دارد؛

ت) نمرهٔ ۱ به تنهایی قادر به انجام کار نیست.

برای نمونه در بخش یک (کار تیمی) می‌توانید ارزیابی عملکردی را مطابق جدول زیر انجام دهید.

ارزیابی عملکرد: کار تیمی			
کیفیت: تشکیل تیم و اجرای فعالیت‌های بخش تشکیل تیم			
معیارها:			
۱ تشکیل تیم	۲ مشارکت فردی و جمعی	۳ شرکت در بحث و گفت‌وگو	۴ توجه به زمان
۵ انگیزه و علاقه	۶ مسئولیت‌پذیری	۷ صداقت	
نظام نمره‌دهی:			
الف) تحقق معیارهای ۱، ۲، ۳، ۶ و ۷ نمرهٔ ۴		پ) تحقق معیارهای ۱، ۲، ۳ و ۵ نمرهٔ ۳	
ب) تحقق معیارهای ۱، ۴ و ۵ نمرهٔ ۲		ت) تحقق معیارهای ۳ و ۴ نمرهٔ ۱	

بخشی از نمره نیز مربوط به ارائهٔ طرح کسب و کارِ تیم‌ها و نمونه‌های اولیه از محصولاتشان در نمایشگاه برگزار شده در پایان سال است. ضمناً تحقق معیارها برای اثبات کیفیت نیازمند ابزارهای سنجش (فهرست وارسی، آزمون عملکردی، نگرش سنج و ...) است.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش